

'Bittere mars door de naoorlogse geschiedenis'

Studie naar veteranenorganisatie Waffen- SS

Achtergrond - 21 februari 2012

De 900.000 soldaten van de Waffen-SS pleegden op grote schaal oorlogsmisdaden tijdens de Tweede Wereldoorlog. In 1946 werd dit onderdeel van Hitlers strijdmacht tot criminele organisatie verklaard. Toch had de organisatie van veteranen van de Waffen-SS nog decennialang invloed in de Duitse politiek. Derk Vermaat schreef op basis van zijn masterscriptie over dit veteranenverband een artikel voor Duitslandweb.

Op 8 mei 1945 capituleerde nazi-Duitsland. Hoewel zij aan de verkeerde kant hadden gevochten, hadden ook de soldaten van de Waffen-SS een zware tijd achter zich. Dat de Waffen-SS door het Internationaal Militair Tribunaal van Neurenberg tot criminele organisatie werd verklaard - in tegenstelling tot het Duitse leger de Wehrmacht - werd door menig veteraan van de Waffen-SS als onrechtvaardig gezien.

Zodra het oprichten van veteranenverbanden werd toegestaan, zochten ook de soldaten van de voormalige Waffen-SS elkaar op. In 1951 richtten zij de 'Hilfsgemeinschaft auf Gegenseitigkeit der Angehörigen der ehemaligen Waffen-SS' (HIAG) op. De belangrijkste agendapunten, blijkt uit de archieven van de organisatie, waren leniging van de sociale en financiële nood waarin veel 'kameraden' verkeerden en bijstelling van het beeld over de Waffen-SS.

Campagne tegen collectieve veroordeling

De Waffen-SS werd in 1934 opgericht als militaire tak van de SS, de Schutzstaffel, onder leiding van Heinrich Himmler. De SS begon in 1925 als persoonlijke lijfwacht van Adolf Hitler. Himmler wilde met de Waffen-SS het geweldsmonopolie van de Wehrmacht, het Duitse leger, doorbreken.

Van de ruim 900.000 soldaten die onder de vaandels van de Waffen-SS hadden gevochten, overleefden er ongeveer 600.000 de oorlog. Enkele tienduizenden van hen sloten zich na 1951 aan bij de HIAG. Hoewel de HIAG claimde op te komen voor de belangen van de eenvoudige soldaten, werd deze organisatie geleid door

kopstukken uit de oorlogstijd. De prominente Waffen-SS'er Paul Hausser bijvoorbeeld, maar ook fanatieke nazi's als Kurt Meyer (Panzermeyer) en Sepp Dietrich.

Ondanks deze beruchte leden, onderhield de HIAG ook contacten met vooraanstaande politici. SPD-leider Kurt Schumacher bijvoorbeeld erkende de eis van de HIAG dat de soldaten van de Waffen-SS net als hun tegenhangers van de Wehrmacht in aanmerking zouden moeten komen voor uitkeringen en pensioenen. De HIAG voerde jarenlang campagne voor deze juridische gelijkstelling met de Wehrmacht. Door de criminele status van de Waffen-SS werden de dienstjaren bij de Waffen-SS niet erkend, waardoor voormalig beroepssoldaten - maar ook nabestaanden en oorlogsinvaliden - geen aanspraak konden maken op deze uitkeringen. Schumacher vond deze 'collectieve veroordeling' onrechtvaardig, hij was van mening dat menig Waffen-SS'er net zo min verantwoordelijk was voor de vele oorlogsmisdaden als de soldaten van de Wehrmacht. Zelfs West-Duitslands eerste bondskanselier Konrad Adenauer (CDU) liet zich in dergelijke bewoordingen uit, toen hij verklaarde dat de mannen van de Waffen-SS soldaten waren "*... wie alle anderen auch!*", waarmee hij duidelijk de Wehrmacht bedoelde.

De politici waarmee de HIAG in de jaren vijftig om de tafel zat, hadden zelf ook de oorlogsjaren meegemaakt en waren niet geneigd iedere Duitse soldaat bij voorbaat tot crimineel te bestempelen. Daarnaast vonden ze het van belang deze grote groep mannen te integreren in de naoorlogse maatschappij.

Vanaf het eind van de jaren vijftig verloor de HIAG aan draagvlak. Doordat figuren als 'Panzermeyer' en Sepp Dietrich na hun vervroegde vrijlating zo enthousiast werden opgenomen in de gelederen verloor de bewering van de HIAG dat zij had gebroken met het nationaal-socialisme aan geloofwaardigheid. Vanaf de jaren zeventig was het helemaal gedaan met de relatief goede contacten tussen de HIAG en de politiek. Terwijl de HIAG vasthield aan het verleden, nam de naoorlogse generatie het stokje over in de politiek. Het begrip voor het verleden van de veteranen, dat Adenauer en Schumacher nog konden opbrengen, verdween.

Morele rehabilitatie

Nadat de campagne voor juridische gelijkstelling met de Wehrmacht begin jaren zestig min of meer werd opgegeven, wijdde de HIAG zich aan de morele rehabilitatie van de Waffen-SS. De veteranen was er alles aan gelegen om het geschiedbeeld over hun divisies bij te stellen. De slechte reputatie van de Waffen-SS zag de HIAG als het resultaat van een lastercampagne van de geallieerden en de communisten.

De HIAG nam de geschiedschrijving over haar divisies zelf ter hand. Vanaf 1965 bracht het hiervoor opgerichte Munin Verlag tientallen boeken uit over de Waffen-SS, waarin de geschiedenis en gevechten van al haar divisies worden beschreven. Uit deze boeken komt een glorieus en heldhaftig beeld van de Waffen-SS naar voren.

In 2011 verscheen het proefschrift

'Die "Hilfsgemeinschaft auf Gegenseitigkeit" (HIAG) 1950 - 1990. Veteranen der Waffen-SS in der Bundesrepublik' van historicus Karsten Wilke. [Meer informatie >>](#)

Centraal argument van de HIAG vormde de bewering dat de Waffen-SS gewoon een onderdeel van de Wehrmacht was geweest, met de SS van Himmler zou zij alleen de naam gemeen hebben gehad. Om dit te onderstrepen werd in 1973 het fotoboek 'Wenn alle Brüder Schweigen' uitgegeven. Uit de honderden foto's zou moeten blijken hoe de Waffen-SS daadwerkelijk was geweest; een leger aan het front dat met oorlogsmisdaden en genocide niets te maken had. Buiten de veteranenkringen werden de boeken nauwelijks gelezen.

Het rechtzetten en beïnvloeden van het geschiedbeeld over de Waffen-SS is de HIAG nooit gelukt. Enigszins ironisch is het in de jaren negentig toch nog tot een 'gelijkstelling' tussen de Waffen-SS en de Wehrmacht gekomen, maar dan precies andersom: in plaats van een herwaardering van de Waffen-SS wijzigde het geschiedbeeld over de Wehrmacht. Door de Wehrmachttentoonstelling in 1995 en hierop volgend onderzoek werd duidelijk dat ook de Wehrmacht intensief betrokken was geweest bij Hitlers ideologische oorlog en niet met afstand tot het nationaal-socialistische regime slechts haar militaire plicht had vervuld.

Bitter einde

Voor de HIAG kwam deze gelijkstelling tussen de Wehrmacht en de Waffen-SS toch al te laat. Zij hief zichzelf in 1992 op. De meeste leden waren inmiddels hoogbejaard. In een brief aan bondspresident Von Weizsäcker uit 1986, vol zelfmedelijden en verbittering, beklagde HIAG-woordvoerder Fritz Weibel zich dat de soldaten van de Waffen-SS ondanks de erkenning van Konrad Adenauer dat zij "soldaten als alle anderen ook" waren geweest "...een bittere mars door de Duitse na-oorlogse geschiedenis moesten maken, die tot vandaag voortduurt".

Terugblikkend veroorzaakte de HIAG zelf haar politieke en maatschappelijke uitsluiting. De club nam nooit afstand van het nationaal-socialisme, verzweeg de Holocaust en publiceerde oorlogsverheerlijkende boeken.

Derk Vermaat studeerde Geschiedenis en Duitslandstudies aan de Universiteit van

Amsterdam. Zijn masterscriptie over de HIAG is getiteld 'Ein bitterer Marsch durch die deutsche Nachkriegsgeschichte. Een studie naar de Hilfsgemeinschaft auf Gegenseitigkeit der Angehörigen der ehemaligen Waffen-SS (HIAG) in de Bondsrepubliek tussen 1951 en 1992'.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/137/bittere-mars-door-de-naoorlogse-geschiedenis>